

Секція: Проблеми макроекономіки

Речка Катерина Миколаївна

докторант

Таврійського державного агротехнологічного університету

м. Мелітополь, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічний напрям розвитку ринкової економіки України та перетворення агропродовольчого комплексу на високоефективний, конкурентоспроможний сектор економіки держави, здатний інтегрувати у світовий ринок, вимагає пріоритетного вирішення економічною наукою та практикою господарювання комплексу проблем, пов'язаних зі сталим розвитком.

У процесі трансформаційних змін вітчизняної аграрної економіки більшість сільськогосподарських підприємств опинились у критичному стані через недосконалість системи організаційно-економічних та фінансово-кредитних механізмів господарювання. Провідними науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» було розроблено стратегію розвитку сільського господарства України на період до 2020 року, метою якої було визначено розвиток сільського господарства як високоефективної конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках галузі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави, виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції в обсягах, достатніх для задоволення потреб населення і переробних галузей, та надійну економічну основу соціально-економічного розвитку українського села [3, с. 7-8].

В умовах сьогодення сталий розвиток аграрного сектору економіки як галузі національної економіки, що забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість сировиною, має пріоритетне значення та є головним орієнтиром держави. У класичному розумінні сталий розвиток сільськогосподарського підприємства визначають як спосіб його функціонування, який зорієнтований на досягнення взаємодії між ресурсами, технологією, екологічним та соціальним середовищем. Так, Н.В. Шаціло трактує поняття сталого розвитку сільськогосподарських підприємств як їх здатності, постійно змінюючись під впливом сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечувати позитивну динаміку показників ефективності виробничо-господарської діяльності та зберігати їх динамічну рівновагу за рахунок раціонального використання елементів економічного потенціалу підприємства. Дослідниця зауважує, що передумовою сталого розвитку підприємства є його ефективна діяльність та досягнення на її основі стратегічних цілей [4, с. 7]. Тобто, економічна складова сталого розвитку характеризує збільшення обсягу виробництва від підвищення ефективності господарювання.

Ефективність в аграрному секторі економіки, за визначенням провідних вчених-економістів, – це результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили [1, с. 440].

В сільському господарстві враховуючи специфіку його виробництва, розрізняють технологічну, економічну і соціальну ефективність. Економічна ефективність передбачає досягнення максимального ефекту від фінансово-господарської діяльності підприємств за мінімальних витрат ресурсів, вона відображає вплив сукупності факторів, що формують її рівень і зумовлюють тенденції розвитку галузі.

Аграрний сектор був і залишається визначальною складовою суспільного розвитку. Сучасний стан аграрного сектора України засвідчує незбалансованість його розвитку, коли перевага надається економічній складовій при вторинності екологічної та соціальної детермінант. Цьому сприяють процеси концентрації виробництва на рівні агрохолдингів, з одного боку, та відсутність можливостей дотримання екологічних вимог і соціальних стандартів у переважній більшості дрібних виробників агропродовольчої продукції, з іншого боку. При цьому проблема ширша, ніж межі суто аграрних підприємств чи національної економіки та має ознаки глобальної. Розв'язання її можливе на засадах концепції сталого розвитку.

Нелінійна динаміка сучасного світу зумовлює необхідність прийняття та, найголовніше, дотримання нової парадигми суспільного розвитку. У нинішніх умовах глобалізації, які зумовлюють інтенсифікацію виробництва, людина наносить непоправну шкоду навколишньому середовищу, втручаючись у природні процеси, нехтуючи природою задля задоволення власних інтересів та отримання прибутку. Екологічна ситуація у світі залишає бажати кращого. Збільшилась кількість природних катаклізмів, руйнуються екосистеми, відбуваються незворотні процеси нищення озонового шару та ін. У гонитві за економічними вигодами соціальна складова розвитку часто відходить на другий план. Так, в Україні агрохолдинги отримують надприбутки, в той час як сільські домогосподарства здебільшого перебувають на межі бідності. Агрохолдинги часто зневажають екологічною складовою, концентруючи увагу на максимізації прибутку. Саме тому в сучасних умовах господарювання важливим є урівноваження економічних пріоритетів з екологічними та соціальними. Така рівновага характеризується категорією сталого розвитку [2, с. 7].

Сталий розвиток у формулюванні ООН – це розвиток суспільства, що дозволяє задовольняти потреби нинішнього покоління, не наносячи при цьому шкоди можливостям майбутніх поколінь для задоволення їхніх власних потреб [5].

Для досягнення сталого розвитку необхідним є комплексний підхід: екологічна безпека (збереження і відновлення природних екосистем, стабілізація та поліпшення якості навколишнього середовища, зниження викидів шкідливих речовин і т.д.), економічна стабільність (створення соціально й екологічно ефективної економіки, що забезпечує гідний рівень життя громадян, зростання конкурентоздатності продукції), соціальне благополуччя (збільшення середньої тривалості життя населення, планування родини та раціоналізація особистого споживання, поліпшення середовища існування людини, розвиток соціальної активності громадян, забезпечення рівних можливостей в одержанні медичної допомоги, соціальний захист уразливих груп населення).

Світова спільнота понад два десятиліття наголошує на нагальності розв'язання дуже важливих проблем суспільного та аграрного розвитку, пов'язаних із глобальною зміною клімату, виснаженням і забрудненням земельних ресурсів, домінуванням монокультур у аграрному виробництві тощо. Водночас в Україні рівень соціального розвитку сільської місцевості та її мешканців залишається вкрай низьким. Подолання цих проблем можливе на засадах концепції сталого розвитку, яка охоплює разом із економічною також соціальну та екологічну детермінанти.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

2. Лопатинський Ю.М., Тодорюк С.І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств : [монографія] / Ю.М. Лопатинський, С.І. Тодорюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. – 220 с.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
4. Шаціло Н.І. Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Н.І. Шаціло; Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – Біла Церква, 2011. – 20 с.
5. А/Рез/42/187: Звіт Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку. Генеральна Асамблея ООН. 96 пленарна сесія, 11 грудня 1987 р.